

BİLİŞSEL GELİŞİM

Jean Piaget ve Jerome Bruner

Biliş ne demektir?

- Biliş; düşünme, öğrenme ve hatırlama süreçlerine denir.

Bilişsel gelişim neleri kapsar?

- Bireydeki akıl yürütme, düşünme, bellek ve dildeki değişimleri kapsar.

Bilişsel gelişim ne demektir?

- Yaşla birlikte; düşünme, öğrenme ve hatırlama süreçlerinde olan değişimlerdir.

Bütün çocuklar aynı bilişsel gelişimi mi gösterir?

Etkili İki Unsur:

- Yakınsal Gelişim
- Sosyal Çevre

J. Piaget'e göre insanın doğumla gelen yetenekleri:

- Şemalar oluřturma
- Özümseme
- Uyum sağlama
- Organize etme
- Uzlaşma

ŞEMA

- Şema: Dünyayı tanımak için zihinde oluşan algı çerçevesidir.
- Bireyin çevresindeki dünyayı anlamak için geliştirdiği bir bilgisayar programı gibidir.
- Şemalar, insanın çevresindeki problemleri anlama, çözme, dünyayla baş etme yolları yapıları olarak düşünülebilir.
- Şema yeni gelen bilginin yerleştirileceği bir çerçevedir.

Örnek: Bebek çingırağı tutuyor ve sallıyor, tabağı masanın kenarından aşağı itiyor, yerde bulduğu bir nesneyi ağzına alıyor.

Şemalarla ilgili önemli nokta!!!

- Şemalar, sürekli olarak olgunlaşma ve yaşantı kazanma yoluyla değişmeye uğrayıp yeniden organize edilir.
- Örnek: Köye bir gezi sırasında, kırdaki yayılan koyunları ilk kez gören çocuk “baba köpeklerle bak” der. Bu örnekte görülüyor ki, koyunlar çocuğun bildiği köpek ölçütlerine en uygundur. Koyun uyarıcısıyla karşılaştığında onu kendisinde var olan uygun şema içine yerleştirmiştir. Ancak koyunlarla etkileşimde bulunup yeni yaşantılar kazandıktan sonra, koyunun köpek olmadığını anlayıp onun için yeni bir şema, kategori oluşturacaktır.

Özümseme

- Özümseme: Yeni tanınan şeyin şemaya yerleştirilmesidir.
- Bireyin, kendisinde var olan bilişsel yapılarla (şemalarla) çevresine uyumunu sağlayan bilişsel bir süreçtir.
- Çocuğun karşılaştığı yeni bir olayı, fikri, objeyi kendisinde daha önce var olan bilişsel yapı içine alması sürecidir. Çevresine, kendisinde var olan bilişsel yapılarla tepkide bulunmasıdır.
- Örnek: Çocuğun “Deniz atını” bildiği ata benzetmesi.

UYUM SAĞLAMA (UYUM)

- Uyum: Şemayı değiştirmedir.
- Dışarıdan gelen uyarıcıları, bireyin, sürekli olarak kendisinde var olan yapıları içine alması ve onlara göre tepkide bulunması, gelişimi sınırlandırır. Bu nedenle, yeni obje, olay, durumları anlamak, bilmek için var olan yapıların yeniden şekillendirilmesi, biçimlendirilmesi de gerekmektedir. Mevcut şemayı yeni durumlara, objelere, olaylara göre yeniden değiştirme, biçimlendirme, şekillendirme sürecine “uyum” denir.
- Örnek: Koyunları köpek şemasında özümseyen çocuk, koyunlarla etkileşimde bulunduğunda, koyunların köpeklerden farklı olduğunu görür ve köpeklere ilişkin şemasını yeniden düzenler. Belki koyunlar için ayrı bir şema oluşturur.

Organize Etme

- Piaget'e göre, çocuk için yeni olan herşey bilişsel dengeyi bozar, özümseme ve uyum süreçleri ile bu denge yeniden kurulur. Böylece keşfetme ve anlama sürecine bağlı olarak davranışlar yeniden organize edilir.

Uzlaşma

- Tüm organizmalar, doğuştan kendileri ve başkaları ile uzlaşmacı ilişkiler kuracak özelliktedir. Yani organizmanın tüm donanımı, en yüksek uyumunu sağlamaya yöneliktir.

Bilişsel gelişim aşağıdaki öğeler yoluyla gerçekleşir

- Deneyim (Çocuğun kelebeklere ilişkin şema geliştirmesi için önce kelebeği görmesi lazım.)
- Sosyal Geçiş (Çocuk kelebekler hakkında öğrenerek veya direkt gözleyerek böceğe ilişkin şema oluşturabilir. Fakat böceğe böcek demek sosyal geçiştir.)
- Olgunlaşma (Çocukların kas ve sinir sistemi yeterince gelişmemişse kelebekleri bilemez.)
- Dengeleme (Bireyin özümleme ve düzenleme yoluyla çevresine uyum sağlayarak dinamik bir dengeye ulaşma sürecidir. Çocuk kuşların kelebeklerden ayırımını öğrenince eskiye kıyasla daha yararlı bir düşünce tarzı edinmiş olur. Artık daha çok sayıda daha doğru olarak uçan nesnelere tanımaktadır. Böylelikle bir denge oluşturarak, eski düşünce tarzına dönme isteği azalır.)

Piaget'e göre bilişsel gelişim basamakları:

- Duyusal Motor Dönemi
- İşlem Öncesi Dönem
- Somut İşlemsel Dönem
- Soyut İşlemsel Dönem

J. Bruner'in Bilişsel Gelişim Dönemleri

I. Eylemsel Dönem (0-3 yaş):

- Bu dönemde çocuk, çevreyi eylemlerle anlar; çevresindeki nesnelere ilgili yaşantıyı onlara dokunarak, vurarak, ısırarak, hareket ettirerek kazanır.
- Bu dönemde çocuğa bisiklete binmeyi öğretirken, ne sözel sembol, ne de imge kullanabilirsiniz. Çocuklar en kolay psikomotor eylemlerle öğrenebilir.

Bruner'in Bilişsel Gelişim Dönemleri

2. İmgesel Dönem:

- Bu dönemde bilgi, imgelerle taşınmaktadır. Görsel bellek gelişmiştir.
- Çocuğun kararları dile değil, duyu organları yoluyla edindiği duygusal etkilere dayalıdır.
- Herhangi nesneyi, olayı, durumu nasıl algıarlarsa zihinlerinde o şekilde canlandırırlar.
- Bu dönem Piaget'nin İşlem Öncesi Döneme denk gelmektedir.

J. Bruner'in Bilişsel Gelişim Dönemleri

3. Sembolik Dönem:

- Çocuk artık bu dönemde etkinlik ya da algının anlamını açıklayan sembolleri kullanır.
- Müzik, matematik, dil, mantık vb. sembollerini kullanarak iletişim kurabilir.
- Eylemlerle ve imgelerle açıklanamayan olay, nesne ve durumlar daha kolay ve etkili ifade edilebilir.

Soru ???

İnsanın bilişsel gelişimini bilmek,
din görevlisinin etkinliklerini
düzenlemesine nasıl katkı sağlar?

Yararlanılan Kaynaklar

- Hadiye Küçükkaragöz, “Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi”, (ed.)Binnur Yeşilyaprak, *Eğitim Psikolojisi, Gelişim-Öğrenme-Öğretim*, PegemA Yay.,Ankara 2006, ss. 82-100.
- Nuray Senemoğlu, *Gelişim Öğrenme ve Öğretim, Kuramdan Uygulamaya*,Gazi Kitabevi, 12. Baskı, Ankara 2005, ss. 32-55.